

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Jacobi Lobbetii Leodiensis E Societate Iesv, De Fortitvdine Et Constantia Christiana Libri Tres

Lobbet de Lanthin, Jacques

Leodii, 1640

Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49140](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49140)

LIBER SECVNDVS.

PROOEMIUM.

*Quid sit, & quotuplex
iniuria?*

VLpiano, *Iniuria est omne id quod sine iure fit.* Ea alia est, atque alia: quædam enim verbis irrogatur, quædam re etiam ipsa; illa sæpe nuda est, & absque damno (nisi damnum esse velis aculeum linguæ, qui plerumq; plus pungit, ac lancinat quam ipsa ferri acies.) Hæc verò quæ in facto est posita, vel inuolat in fortunæ bona, vel famam, & honorem impetit, vel in ipsam corporis molem incurrit, eamque male afficit: nec illam tantum, sed & animam quoque ferit, &

L. I. ff.
de iniu-
rijs &
fam. li-
bell.

& nisi caueas, etiam perturbat. Solent enim ab illata iniuria enasci affectiones variæ, ac primum quidē Ira, (quæ est *ebullitio sanguinis circa cor*) à quâ deinde multæ excitantur passionēs, eæque subinde bonæ, & conformes naturæ ac rationi: subinde etiam malæ, atque difformes.

In bonis censeri potest zelus aliquis Iustitiæ ad coercendam nimiam, & insolentem male dicendi, agendi que licentiam. Verè enim, *vt magna illecebra peccandi, est impunitatis spes: ita nimia in facinorosos lenitas, in bonos crudelitas est: ne porro sit aut hæc, aut illa, bene prouidet, atque prospicit ardor quidam igneus exercendæ Iustitiæ, debitæque in sceleratos uisionis: in qua tamen seruari imprimis*

Cicero.

Lægius.

primis velim illud Lactantij Firmiani.

Surgamus ad vindictam, non quia laesi sumus; sed ut disciplina seruetur, mores corrigantur, licentia comprimatur. De ira
Dei.

Et hoc D. Gregorij monitum.

Ira in vindicta malorum sequi rationem, non praere debet. Et quia quandoque, & saepius aliter omnino fit, etiam euenit illud, ut in vltimis iniuriis, saepe crudelitas fit, & tamen Iustitia putetur. Ita nimirum nobis illudimus improbe. Verum enim in natura deprauata istud Cornelij Taciti. Gratia oneri, vltio in questu habetur. Ne porro habeatur, nobis erit in hoc Opusculo ad laborandum. Ep. 9.
32. mor.
Histor.
l. 3.

CA-

CAPVT I.

*Iniuriarum tolerantia, eximius
actus Fortitudinis.*

PRimo libro explicui ea fere
mala, quæ nobis vitio vnius
culpæ natura imposuit, duraque
nimium necessitas: hoc autem e-
ducam ea tela, quæ aduersa homi-
num vis, ac malevolentia in nos
euibrat, ijsque vel excipiendis, vel
etiam retundendis opponam scu-
tum Christianæ fortitudinis, eo v-
teris beneuole Lector.

§. I.

De iniuriâ quæ solis verbis inferitur.

EA cuiusquam fortasse leuior vi-
debitur, qui verba tantum
ponderabit, & sonum, quo inanes,
& innoxia vapulant auræ: non est
tamen

tamē ex vero leuis, quæ voce etiam
solâ ad aures iniuria appellit.

Testis erit Bernardus grauis mo-
rum censor, & huiusce disceptatio-
nis arbiter: censet ille ingentem ef-
se linguæ aculeum, lanceâ, clauo-
que duriolem, illum in scriptis lo-
quentem audiamus.

*Leuis, inquit, res sermo, quia leui-
ter volat, sed grauiter vulnerat: le-
uiter trãsit, sed grauiter vrit: leui-
ter penetrat animum, sed non leui-
ter exit: profertur leuiter, sed non
leuiter reuocatur: facillè volat, at-
que ideo violat caritatem; facillè
lingua labitur, nec minus facillè illa-
bitur cordi; & ei mirum quam im-
mane vulnus infligit; vulnus certè
quod grauius eo sit, quod à vi, ma-
nuque violentâ passus fueris.*

Appello ad ipsa Iobi tempora,
in-

Serm.
de 3.
custod.

infirmamque patientiam, quæ fortunis orba, & prolibus, quæ toto corpore faucia vocem tenuit, altoque silentio dolorem compressit: sed à linguæ iaculo sese continere non potuit, quin erumperet, & iniustas querelas, gemitusque elaboraretur: nimirum fortiora linguæ iacula, quam ferri: ab illis impetitus ita gemit mortalium omnium patientissimus.

Job. c. 19.
v. 2.

Vsquequo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus? in ædium ruinam erectus stetit Iobi animus, è charissimorum pignorum strage, ac tumulto superior euasit, à corporis vniuersi laniendam quati potuit, non concuti, nedum atteri: at quod mireris, atteritur sermonibus: tanta vis est in linguam, tanta in maledico dente acies, quæ hominem

nem ipso ferro teri nescium, atterat ipsa, penitusque consumat.

Ita ut, inquit Origenes in illa Iobi verba, *Sæpenumero qui corporis cruciamenta toleravit, non passus est verba*; cui consentit D. Ambrosius, ubi de Iobo quæstio incidit: *Amiserat, inquit, Iob omnia sua: patiebatur vulnera caro eius: manebat ut tentationes verborum vinceret: nihil enim sic penetrat animam, sicut sermo fucatus, nihil iterum sic mordet, ut durior sermo, multi cum vicerunt adhibita tormenta, sermonum duritiem non sustinuerunt.* Hactenus ore ambrosio magnus Præsul, cuius ea verba multum habet momenti, ac ponderis. *Manebat Iobus, ut tentationes verborum vinceret: si crudelem corporis carnificinam, si fluen-*

Lib. 2.
de In-
corp. in
Iob c. 3.

O. . . . . tem

tem vndique faniem, si hiantia vulnera spectasses: non hominem, aut è viuis vnum aliquem credidisses, sed exutam suâ pelle feram, sed spirans cadauer credidisses, è quo veluti è malo, indignoq; tanta mente hospitio erupisset, euolassetque anima, nisi etiam tum in eâ statione morari debuisset, vt quæ cœtera vicerat, etiam verborum tentationes vinceret, tanquam extrema hostis tela, contra quæ opus ingenti robore, neruoque arduæ mentis; quam explicabis tum opportunâ, mollique responsione, tum verò vel maximè silentio.

Si ei, qui tibi verbis insultat improbè, tu verbulo feceris satis; dabis insigne patientiæ documentum, maius quandoq; quam si profundo silentio conceptos animo motus oppresseris.

Ita quondam Seruator optimus, militi sibi obijcienti insulsum illud, & immane, *sic respondes Pontifici?* utq; linguæ consentiret manus, alapam per summum nefas, impingenti adiecit illud: *si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me cædis?* Ioãnis 13. v. 23.

Exemplo fuit illud, ac documento; quo monentur posterius; verbis quandoque verba reddere, illatam iniuriam blandè diluere, & quasi è sinu mentis, ore diducto emittere.

Mortales inter, quibus in vindictam prona mens, & præceps manus, silentio sæpe nutritur ira, diuq; clausa magis efferuescit: ideoque suadendum plerisque ut per amantia verba, mitesque querelas elabifiniant, atque evanescere.

Id si fecisset olim Absalom, in fratricidium aliquando non erupisset. Is acceptâ insigni iniuriâ à fratre suo Ammon, totû biennium

2 Reg.
8.3. v.12.

tacuit: & vt Scriptura notat. *Nec locutus est ad illum bonû, nec malum.*

Silentium illud adeo diuturnum patientiæ ascribi non debuit, sed impatienti iræ, odioque quod assurgebat magis, quo diutius premebatur: & verò ita tandem assurrexit, vt in fratris cædem euaserit.

Non sic ex rationis lege, Christi que placito, tacere iubemur, vt silentium sit potius tacita quædam vindictæ meditatio, quam iniuriæ remissio: ad hanc etiam spectant mollia, & amica verba; quibus etiam suis in parabolis vsus olim Seruator, *aduersus quem loquebantur, ve-* (vt legit Euthymius) *nugabantur,*

Pf. 68.
v. 13.

qui sedebant in portâ, hoc est Iudices, qui in portis urbium iudicia exercebant; quos etsi instruat, carpatque suis in parabolis, amicâ tamen semper voce compellat.

Sic ad eum, qui nudus à veste caritatis nuptiarum locum ingressus fuerat, ait, *amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Math. c. 20. v. 12.

Amicum appellat, ab invidiâ, ab immani scelere & sibi, & Deo Patri inimicum: imò non amicum tantum, sed & indulgentiori voce: filium, aut filiam: ita enim ad peccatores Deus ore Sapientis.

Sicut lilium inter spinas: ita amica mea inter filias. Cant. c. 2. v. 2. hoc est interpretum iudicio: sicut lilium inter spinas, sic iustus inter peccatores: prodigio sane diuini amoris, ac patientiæ,

O 3   tientiæ,

tientia, quæ iustos amicos: peccatores etiam filias amantiori nomine cōpellat, vt quod sentire, quod loqui debemus, & verbo doceret, & exemplo.

Et hoc primum esto remedium aduersus insolentem linguam, eiusq; iacula, addo & alterum, quod in secretâ silentij lege positum, & eximia cuiusdam patientia est argumentum; quod vel ab ipso summo Numine petendum; eius calamo, voceq; ita quondam Isaias. *Tacui semper, filii, & patienti fui.*

e. 42.
v. 14.

Pusilli mortales hoc orbe luteo sparsi, capita sæpius erigunt, cæli insultant; & impudenti ore, blasphemâq; linguâ & superos omnes, & Deum ipsum laceffunt: tacet tamen ille, & profundo silen-

tio, illatas Majestati suæ iniurias
inuoluit: & hoc vno vel maximè
humanâ maiorem patientiam o-
stendit.

A Deo secundus generis nostri
Seruator, & hic vt Prophetæ verbis
vtar. *Cum malediceretur non male-* 1. P. c. 2.
dicebat; cum pateretur, non commi- v. 23.
nabatur.

Impia, excors Iudeorum turba;
maledicâ voce Christum impete-
bat, & immanis Gentilium cohors,
in corpus innoxium crebro verbe-
re sæuebat: manabat vndique per
vulnera sanguis, & à capite ad cal-
cem nil nisi vulnus erat: quid in-
ter tot supplicia, crudelemque la-
nienam Deus homo? Isaia vatici-
nio paucis excipe: sic ille ore præ-
sago iam inde à primis sæculis.

Quasi agnus coram tondente se c. 53. v. 7.

obmutescet, & non aperiet os suum.

Quod de eo verbis expresserat
Propheta, hoc deinde re etiam ipsa
reddidit, qua in vitâ, qua in morte.
In illâ quidem, cum sæpius impor-
tunè argueretur à Iudæis: *relictis*

Math. 21

illis abibat in silentio; quia vt discretè notat author operis imperfecti.

Hō. 28.

Malum hominem melius locum dando potest aliquis vincere, quam respondendo; quia malitia nō instruitur sermonibus, sed excitatur. Et ideo Dominus recedendo compescere studuit, quos respondendo non compescuit. Et hæc patientiæ exempla totius vitæ series exhibuit, maiora mors ipsa, quæ virtutum, æuique scenam clausit: in eâ stetit tanquam

Pj. 37.

surdus ad audiendas iniurias; tanquam mutus ad recipiendas.

Atrox illa fuit contumelia, quæ

ci

ei quondam in Herodis oculis illata, ad eam tamē ne verbo, ut maximē poterat, respondit. Quia ut doctē notat Tertullianus. *Saginari* Lib. de Patien-
tia c. 3. *voluptate patientie discessurus volebat*: erat enim uero post diem abiturus è vitâ, in quâ quantum licuerat, se ipse patiendi ardore refecerat atque recrearat: at eodem in extremo vitæ limine, mortisquē articulo *saginari volebat*, vel ipsâ *voluptate patientie*, à quâ etiam triumphum retulit, de quo Ambrosiana eloquentia.

Christus calumniis impetitus silentium detulit triumphale: hoc si Serm. 17.
in ps. 118. ames, & ambias, eandem etiam tibi silentij legem impone: Christum imitare, & eum, qui ex vero iustus est; de quo etiam Ambrosius.

O s

Iustus

In ps. 37. Iustus accusatus tacet, læsus remittit, dissimulat læcessitus: quia ut ille ipse melleus Doctor: bonum est ferre conuitium, & conuitium non referre.

---

§. 2.

De iniuriâ quæ fortunæ bona dissipat, atque euertit.

Fortuna quibusdam mortalibus est mater, alijs nouerca: illis plenâ manu fundit opes, & auro gazas opplet: his concessa bona eripit, & ab amplissimis facultatibus ad extremas paupertatis sordes abiicit, quod quandoque casu, quandoque etiam hominum maleuolentiâ solet euenire. Ius illa violat, quod alicui in fortunæ bona competit: dum vel ea clanculum, furto furripit, vel apertâ vi, ac rapi-

rapinâ etiam in oculis tollit, vel importunis litibus, maloque dolo, ac fraude sensim exedit, ac etiam ditissimum quemque exhaurit, atque euiscerat.

Ne te offendat, amice lector, ea vocula, euiscerat; ex vero enim huic iniuriæ conuenit quam optimè: quia viro opulento diuitiæ, sunt quod corpori viscera, imò & cor ipsum.

Auitam appello fidem, & illud Labani ad Iacob, *Quare ita egisti, vt clam me abigeres filias meas?* In Hebræo est, *Quid fecisti? & furatus es cor meum, & abduxisti filias meas.* Id est, vt explicat Caietanus: *Furatus es meas diuitias, quæ mihi erant instar cordis.*

Gen. 31.
v. 26.

Ita nimirum se res habet, diuitiæ hominibus huius æui pro corde sunt,

sunt, pro intimis visceribus, ideoque, qui eas per iniuriam aufert, & viscera extirpare, & cor è suâ sede, ac statione dimouere cēsendus est, & quod inde consequens, quasi è vitâ tollere.

Exod. 15.

v. 9.

Hinc illæ Pharaonis voces, ac minæ: *Interficiet eos manus mea*, vel vt Hebræi legunt, *depauperabit eos manus mea*, hoc est Hebræos ex Ægypto fugientes pertinax, & potens Pharaonis manus bonis omnibus exuet, depauperabit, imò & interficiet: quippe viro diuitiopes ipsæ pro vitâ, pauperies est pro morte: ideoque sicuti ad hanc fortiter superandam opus est insigni robore, ita & ad illam equo animo tolerandam plane necessaria virtus fortitudinis; à quâ vt te instruam, beneuole lector; primum rationes non-

nonnullas producam, quæ malum illud, si non omnino tollant, at saltem multum extenuent: tum exempla proferam eorum, quos vtraque fortuna sibi semper similes, ac constantes vidit, atque suspexit.

Pro ratione quæ leniri potest, ac solet dolor in illis fortunæ iniurijs, est, *Quod cupiditati nihil sit satis; naturæ satis sit, etiam parû, & hoc* Sen. in consol. ad Helviam c. 11. plerumq; relinquit etiã reflans fortuna, & aduersariorû inuidia, à quâ quidquid subtrahitur, subtrahitur voluptati, non necessitati: illi non sufficiunt quamplurima, huic etiã paucissima sunt satis; vt enim rectè Seneca: *Paruo fames constat, magno fastidium. Et necessariis re-* In consol. supra *bus exilia sufficiunt, superuacuis nec regna. Animus est qui diuites facit nō tam fortunis quàm virtute, quâ pauper*

pauper

pauper etiam omnibus exutus, se ipse inuoluit, ac tegit; eo expeditior futurus ad virtutis cursum, ad gloriae, ac beatitatis culmen, quo ab istis fortunæ phaleris, atque impedimentis fuerit liberior; quod argumentum pulchrè illustrat Minutius Felix in Octauio opportunâ similitudine.

Prorsus, inquit, ad viuendum velut ad natandum is melior, qui onere liberior. Sunt enim similiter in istâ vitâ humanâ tempestates, leuia sustentatui, grauia demersui.

Cū esses à fortunæ, hominumq; iniurijs immunis, & auro multo grauis, leuior ex vulgi opinione tibi fluebat vita: at ex sapientum placitis grauior erat, quam cum eo spoliatus es, parumque interest iurare, an iniuriâ sis spoliatus; si eo spolio

spolio liberior euadis ad natandū,
hoc est ad emergendum ex hoc vi-
tæ pelago, in quo quàmplurimi
diuitiarum onere ita premuntur, vt
subsident: euasuri omnino ex ijs
fluctibus, si peregrinam illam for-
tunæ vestem exuissent.

Ne mireris si diuitias, & blan-
dientis vitæ bona peregrina appel-
lem, & aliena: nec enim verè tua
sunt: sed omnium conditoris, qui
ea quasi mutuo tibi dedit ad vsum
huius temporis: quod bellè docuit
Stoicus ille Philosophus, qui disci-
pulis suis præcipiebat illud, ne quis
in opum, bonique alicuius iacturâ
diceret: *illud per didi; sed: illud red-
didi*, nempe Deo, à quo fuerat ac-
ceptum.

Sed audio, his præceptionibus
reclamas & obtrudis illud: bene
quidem

quidem mones æquo ferendum animo: si quæ Deus obtulit, & ipse repetat; restituet enim uero lubens quisquis eam cæli manum agnouerit: at hominis alicuius; atque etiam furciferi est ea maleuolentia, ac rapina: quam pro inde non sustinet etiam vel maximè patiens animus.

Bene habet, hic te volo amice Lector, & ad vnius viri quondam opulentissimi exemplum, ac fidem euoco. Is erit Iobus superis amicus in paucis, & cui parem in orbe suo sol non aspexit. Ei cœlum indulgens tot opes effuderat, quot æuo suo ferè nulli: sed eas vel momento rapuit, ac dissipauit inuidus Dæmon, & ab omnibus vacuum, nudumque etiam in sterquilinio reliquit: non sine insigni probro,
 sensuq;

sensuque doloris, in quo tamē semper fuus: has gementibus Inferis, stupente terrâ, probante cælo voces emisit. *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.*

*Iob. c. 1.
v. 21.*

Eam ædium suarum stragem, bonorumq; dilapidationem non ascripsit fato, & cœcutienti fortunæ; non Euro, ventisque sæuientibus, non Inferis, maloque Dæmoni, sed supremo rerum omnium moderatori, qui eam pro suo nutu aut laxat, aut reprimat: eaque fortunæ bona, quæ explicatâ manu fuderat, contractâ deinde eripit, cum ita visum fuerit; ideoque quod iustè queraris, non habes pusille homuncio, Dominus enim cum sit, auferre potest, quod suum est; tua-

P

rum

226 DE FORTITVDINE
rum dumtaxat partiū est, re etiam
ipsâ exhibere: quod cecinit Vates.

*Si dederis, perletus ero, repetiue-
ris, æquus.*

Quâ de re etiã sapienter Seneca.

Seneca
ad Po-
ly. c. 29.

*Iniquus est, qui muneris sui arbitriū
danti non relinquit; auidus, qui non
lucris habet, quod accepit, sed damnum
quod reddidit: ingratus est, qui ini-
uriam vocat finē voluptatis: stul-
tus, qui nullum fructum esse putat
bonorum, nisi præsentium.*

Haectenus Seneca, ex quo si sa-
pere, & loqui discas: bonorum tuo-
rum iacturã, qualis, qualis demum
ea sit, non tam iniuriam putabis,
quã amabilem Diuinæ provi-
dentiaē legem, quæ incautis mor-
talibus argentum, & aurum eripit,
cum forte præuidet obfuturum ce-
lestibus thesauris, atq; opibus, qua
in

in primis curis esse vult : ideoque
superum voluntati probè acquies-
cens, cum Gregorio Nazianzeno
hæc sentire debes, atque eloqui.

Gratias ago ut in laetis rebus, ita ^{Ep. 63.}
*etiam in acerbis, quandoquidem il-
lud exploratum habeo, nihil rerum
nostrarum apud summam rationem,
expers rationis esse.*

Tibi dum es in hac vitâ, ceu al-
tâ nocte, nullum apparet rationis
lumen, cur çam iniuriam, cælum
ipsum cœteroquin scelerum im-
patiens, patiatur tamen, atque susti-
neat, vbi corpus hoc, ceu inscitiae
indumentum exueris, vbi superis
eris additus, tum velut orto sole,
altoque eam die æternitatis tibi il-
lucescente liquidò perspicies, ita ex
bono tuo factum oportuisse; nihil-
que rerum tuarum apud summam

rationem ; expers fuisse rationis.

Eius porro probè conscius, vt
ibi finiam, vnde huiusce mex di-
sceptationis initium duxi: cum ti-
bi aliquid mali accidit, dic age cum

S. Aug.
in ps. 31.

Iobo, *Dominus dedit, Dominus ab-*
stulit ecce enim, vt inquit Augu-

stinus, *sicut Domino placuit, ita fa-*
ctum est, sit nomen Domini benedi-
ctum. Et non dixit, Dominus dedit,
Diabolus abstulit. Intendat ergo

caritas vestra, ne forte dicatis, haec
mibi Diabolus fecit. Prorsus ab

Deum refer flagellum tuum, quia
nec diabolus tibi aliquid facit, nisi

ille, qui desuper habet potestatem,
permittat aut ad disciplinam, aut

ad pœnam. Ad pœnam impiis, ad
disciplinam piis. Et quia te inter pios

esse & volo, & credo, mi lector; si
forte pateris, ne plangas: vt enim

eodem

codem ore, calamoq; Augustinus.
*Quod pateris medicina est, non pœ-
 na; castigatio, non damnatio.* Et
 hæc proferri possunt causæ è multis,
 quas in secreto habet mens supre-
 ma, summaque ratio, apud quam
 nihil expers rationis.

§. 3.

*Opportuna cōsiderationes, quæ solatio
 sint in amissione bonorū externorum.*

EXterna bona, quæ ex vulgi
 opinione, magis quàm ex ve-
 ritate, tua esse credis, eripere tibi for-
 tuna potest, te ipsum non potest:
 nec insitam, si voles, à virtute con-
 stantiam, stabit illa, & si fractus il-
 labatur orbis, etiam impavidam
 ferient illius ruinæ: huius rationem
 reddidit Seneca: quia *sapienti non* E 86.
nocetur à paupertate, non à dolore,
 P 3 non

non ab aliis tempestatibus vita,
 quia scilicet ad omnes casus aptus;
 bonorum rector est, malorū victor;
 quod si fortè quis imprudentior
 eum ab his premi credat, fallitur,
 illum premi putat malis, & tamen
 utitur: ad virtutis, excelsique ani-
 mi exercitationem: similis, inquit
 Seneca, sculptori, qui è qualibet
 materiâ simulacra fingit, ac format.

Non ex ebore tantum Phidias
 sciebat facere simulacra, faciebat ex
 ære; si marmor illi, si adhuc vilio-
 rem materiam obtulisses, fecisset
 quale ex illâ fieri optimum posset.
 Sic sapiens: Virtutem, si licebit, in
 diuitiis explicabit; si minus in pau-
 pertate; si poterit in patria, si minus
 in exilio: si poterit Imperator, si mi-
 nus miles: si poterit integer, si minus
 debilis: quamcumq; fortunam acce-
 perit.

perit, aliquid ex illâ memorabile efficiet.

Quod si authore, & iudice Senecâ, id potuit isto ævo sapiens, quid nostro christianus? *Si dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, & cætera horrenda, cum ad sapientem peruenerint, mansueta sint:* qualia erunt vbi ad Christi cultorem appulerint? erunt certè quàm mansuetissima, nec omnino afficient malè, nisi malum, atque insipientem: quid enim? nonne tuo calculo insipientem diceres eum, cui labor esset abire longius, atque ex hospicio in patriam emitti?

Finge tibi (liberæ enim sunt cogitationes nostræ) hospitem vnum aliquem aduenisse in diuersorium, cui amœna tecta, aulæa pretiosa, supellex argentea, tori molles in

232 DE FORTITVDINE
plumâ, & anserè, mensæ opiparæ,
verbo vt absoluâ, ad commodum,
ad voluptatem, ad delicias, omnia:
vbi his vsus fuerit vel vnâ tantum
nocte, orto iam sole, & stratis equis
non illubens abit, sed & volens, &
hilaris: quia meminit hospitium
esse, & ea bona de viâ tantum spe-
ctat, atque ad se nihil pertinere, nisi
forte ad vsum exigui tēporis; quod
si quis illius diuersorij commodis,
atque opulentiâ illectus ægrè se ab
eo auelli pateretur; omnium iudi-
cio & imprudens, & insanus habe-
retur. Et is est qui plus æquo dolet
sibi fortunæ bona eripi: non me-
minit ille sibi hunc mundū, quan-
tus is est, pro diuersorio esse, & il-
lius bona, omnemq; opulentiam,
ac maiestatem seruire hospiti vnus
diei: qualis est vita nostra vt lon-
gissimè

gissima sit cum æternitate compo-
sita. Non meminit, inquam, se ho-
minem, id est hospitem esse, imo
& viatorem.

Dic age, peregrinus aliquis de
viâ fessus adultâ iam die, & impen-
dente solis æstu, vt eum declinet,
ac fallat: sese recipiat sub arbore
pomifera, subque tecto viridi um-
bram captet: quamdiu credis eâ
frui volet? certè dum vires refecerit,
dum ab alto die respirarit; sibi enim
paululum, & quieti redditus, ab il-
lâ mox surgit, & viam inquit, pergit-
que leuiore gressu: quod si captus
amœnâ illâ frondiû viriditate, sua-
uitate fructuum, & umbraculi cõ-
modis, ad solis occasum, primaq;
tenebras iminorari vellet, profecto
parum sui memor, & compos ha-
beretur.

P s

Sic

Sic est omnis homo, quem vmbra vitæ nimium capit, ac delinit, quem nimis distinent pendula ex arbore poma, hoc est huius sæculi bona, quæ sibi, vtpote viatori relinquenda, nõ nouit verè tamen sunt relinquenda, vel ipsâ probante, ac volente bonorum externorum naturâ; audi de illis, vt solet, elatè dif-

Ep. 98. currentem Senecam.

Mortale est omne mortalium bonum. Vnum est verum bonum, quod non moritur. Certum est illud, sempiternumq̄, nempe sapientia, & virtus. Hoc vnum contingit immortale mortalibus. Cæterum tam improbi sunt, tamq̄, obliti quo eant, quo eos singuli dies trudent, vt mirentur aliquid se amittere, amissuri vno die omnia. Quidquid est, cui Dominus inscriberis, apud te est; tuum

non

nō est. Nihil firmū infirmo, nihil fragili æternū, & inuictum est. Tam necesse est perire, quàm perdere. Et hoc ipsum si intelligimus, solatiū est, equo animo perdere, quod periturum est.

Multa hic tibi sub oculos ponit Philosophus: primū mortale esse omne mortalium bonum, quid igitur quereris, si tibi quodammo- do moritur, atque occidit, quod naturâ suâ est tale, & tamen vt sit, plerumque adeo sui immemores sunt pusilli homunciones vt stupeant, querantur, gemant, cum aliquid amittunt, & non cogitant se vno die, imo & momento amissuros esse omnia. Se dominos credūt, eoq; nomine sibi illudunt improbè: & tamen ex vero, bonoq; Domini non sunt; apud se quidem habent bona, villas, possessiones amplas,

plas,

plas, aliaque fortunæ blandientis
 dona: sed ea cōmodato possident,
 tanquam aliena, non sua: vellent
 illa esse firma, stabilia, æterna, &
 non cogitant ea minus conuenire
 infirmo, & fragili: dolent cum ea
 perdunt, & non dolent, cū pereunt.
 Certè si necessum est ea aliquando
 tandem, imò forte post paucos dies
 tibi perire, quid adeo lugendum
 putes, si modo perdas: cum inter
 perdere, & perire sit tantum discrimen,
 & interuallum modici temporis;
 & hoc quidem constitutum ex ipsâ
 rerum externarum naturâ, & fortunæ
 perfidiâ, à quâ nemo est indemnis,
 de hac disertè Seneca libro de tranquillitate
 animi. *Quæ sunt, inquit, diuitiæ, quas non egestas,
 & fames, & mendicitas à tergo sequatur?
 quæ dignitas, cuius non preter.*

prætextam, & augurale, & lora
 patritia, sordes comitentur, & ex-
 portatio, & nota, & mille macula,
 & extrema contemptio? quod re-
 gnum est, cui non parata sit ruina,
 & proculcatio, & dominus, & car-
 nifex? nec magnis ista intervallis
 diuisa, sed horæ momentum interest
 inter solium, & aliena genua.

Hæc ubi dixit, ne verbis tantum
 addicatur fides, exempla profert,
 quæ versatilis fortuna dedit ad lu-
 ctum, & stuporem vniuersi; & ad
 ea lectorem euocat.

Locuples es, inquit? nunquid di-
 tior Pompeio, qui cum tot flumina
 possideret in suo orientia, & in suo
 cadentia, mendicauit stillicidia.

Honoribus summis functus es? nū-
 quid aut tam magnis, aut tam inspe-
 ratis, aut tam vniuersis quam Se-
 janus?

janus? & tamen quo die illum Senatus deduxerat, populus in frustra diuisit. In quem quidquid congeri poterat, Diij, hominesq; contulerant, ex eo nihil superfuit, quod carnifex traheret. Rex es? ad Crœsum te mittam, qui rogam suum & ascendit iussus, & extingui vidit, factus non regno tantum, sed etiam mortis suæ superstes.

Vbi hanc fortunæ inclinationē animo subiecit, tum monet vt illam expectemus ipsi, & in tantā rerum sursum, ac deorsum variatione pro futuro habeamus quidquid fieri potest; sicque necessitati pareamus, & rerum humanarum conditioni, quam mutare non possumus. Id possumus magnum sumere animum, & viro bono dignum, quo fortiter fortuita patiamur, &

nati-

Senec.

*P. 107.

naturæ consentiamus: natura autem sicut vniuersa mutationibus temperat, ita & singula.

Nubilo serena succedunt, turbantur maria, cum quieuerunt, flant inuicem venti, noctem dies sequitur, pars cæli consurgit, pars mergitur, contrariis rerum æternitas constat; ad hanc legem animus noster aptandus est. Hanc sequatur, huic pareat, & quæcumq; fiunt debuisse fieri putet, nec velit obiurgare naturam. Optimum est pati, quod emendare nõ possis, & Deum quo auctore cuncta proueniunt, sine murmuratione comitari. Et hic est magnus animus, qui se Deo tradidit. At contra ille pusillus, ac degener, qui obluetatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mauult Deos, quam se.

§. 4.

Altera consideratio, eaque maximi momenti, quod diuitiæ plerumque sint occasio peccandi, & abeundi à virtute, summoque bono, id est, Deo.

L. 2. in
Iob. c. 5.

Scripsit olim D. Ambrosius, & rectè. *Magna illecebra delinquendi est rerum affluentia secundarum; supinat, extollit, authoris obliuionem inducit.*

Matth.
6. 9. v. 9.

A diuitijs duo humanæ menti importari mala censet. Primum est quod ab ijs *supinat*: hoc est ita per insolentem superbiam erigitur, vt tamen per quamdam ignauiam, rerumq; diuinarum despicientiam deprimatur magis, pronusque, ac præceps in terram ruat, quod in Mattheo olim publicano notauit, ac deplorauit S. Chrysologus in illa verba: *vidit hominem sedentem*

in telonio. Sedebat, quia stare non Ser. 29.
 poterat, pondere cupiditatis oppres-
 sus, & ipsa totus conscientiam fraudis
 incuruus, nimirum aurum naturam
 graue, grauius fit auaritia. Hinc est
 quod plus habentem deprimit, quam
 ferentem, & vehementius aggrauat
 corda, quam corpora. Nascitur in
 terram profundam, per quam ima venarum
 caecis discurrit anfractibus, & dum
 suam repetit ad naturam, coelestes
 animos ad inferna deponit; dum
 scilicet salutis, Dei que obliuionem
 inducit, quod alterum est, sum-
 mumque malum.

Testis erit infamis ille magistri
 sui proditor Iudas, cui insignis, &
 caeca auaritia sic illusit, ut & sui, &
 Dei sit oblitus, & primum ad in-
 fandum prodicionis scelus, deinde
 etiam ad laqueum properarit; re-
 tulit

Matth. c. 27. v. 3. tulit enim triginta argenteos, & abiens laqueo se suspendit, quod dum altius expēdit Drogo Ostiensis. Vi.

Lib. 1. de passione. de, inquit, quam magni ponderabat argenteos, non proiecit eos in sterquilinio sed in tēplo. Ecce infelix qualiter excœcatus est. Maluit seipsum perdere, quā denarios perire: denarios templo, seipsum laqueo addixit.

Sed non omnibus à nummis id vitium est, non omnes eadem ruina premit, sunt qui diuitijs vtantur bene; sunt qui sese ab ijs erigant, ubique in cælis domicilium emant, ac parent. Non enim omnibus argentei pro laqueo sunt, quo sibi vitam, ac salutem eripiant.

Non abnuo quosdam esse, qui creditis sibi à Deo, naturâque opibus fruantur. Recte: sed affero omnino paucos, longè vero quā plurimos,

rimos, qui eas dispensent improbe, sibi que inde exitium creent, & vniuersim id pronuntio, quod ante pronuntiauit D. Basilius. *Aurum blandissimum animæ insidiatorem, parentem peccati, ac Diaboli administrum esse.* Ep. ad Chilonem. Ac ne multis te morer, amice Lector, in argumento satis obuio vnico exemplo tibi fidem facio.

Eulogius opificio latomus ceteras inter virtutes eximia fuit in peregrinos caritate, cuius admiratione captus Daniel Eremicola, apud Deum summis precibus egit, vt latomo isti pauperculo ampliores facultates elargiretur, ratus omnino fore vt tum se multo impensius in opera caritatis, aliarumque virtutum effunderet. Accepto cælitus responso amplas facultates haud

Q 2

expe-

expedire Eulogio ad animæ salutem, parandamque virtutum suppellectilem, perseveravit nihilominus in precibus, & quidem ea importunitate, vt Deum ipsum in sua vota traxerit. Igitur annuentæ cælo (cui patefcit omnis terra, & aperiuntur quantumuis abditissimis eius penetralibus thesaurijs vnus aliquis Eulogio reclusus, quo reperto diues, atque opulentus effectus est: sed ita breui à solia pietate defecit, vt nemo vnus omnium eum agnosceret. Cumque iam puderet inter suos vitam agere, Constantinopolim abiit, vbi pecunia (cui cedunt omnia) ita se promouit vt cohorti imperatoriæ præficere tur. Ea porro fortunæ blandienti indulgentia, atque foelicitas, hominem in omnem vitæ libertatem

extu

extulit. Interea Daniel dum precibus de more vacat, visus est supremo aitare Iudici, ab eoque increpanti ob perditum Eulogium, tum etiam ad poenas rapi. Cum spondisset reducturum se illum ad meliora,

pepercit Iudex, ipse vero Constantinopolim cōtendit ad Eulogium.

Causinus ex Baron.

Illi narrat ut suis precibus à Deo ipsi diuitias impetrarit, se sperasse certo fore ut ijs ad maius Dei obsequium vteretur, non vero ad maiorem vitæ licentiam. Cumque virum liberius increparet, Eulogius pelli ipsum velut delirantem iubet;

Anno Christi 528. sub Iustin. Imperatore.

tum autem vel maximè sensit Daniel, quam officerent ipsi diuitiæ; ac propterea Deum impensè rogauit, ut Eulogium ad pristinam paupertatem reduceret. Et certè vim habuerunt preces, mortuo enim Iu-

Q 3

stino

stino Imperatore, Eulogius è Iustiani (qui successus erat in Imperium) gratiâ excidit, eâ re offensus, Hyppatio, & Pompeio, qui ad Imperium aspirabant, adhesit. Verum cum Iustinianus vtrumque cepisset, & debito affecisset supplicio, fugit Eulogius parem poenam veritus, eius bona Fisco addicta, redactus ad priorem egestatē, respiciens, & salutaribus Danielis monitis res dedit.

Et hæc in Eulogio data tragico mœdia, in qua vt vltimus actus bene cesserit, primus tamen, ac secundus luculenter ostēdit diuitias perisq̃ue mores in peius mutare, & ad salutem obesse.

CAPVT II.

§. I.

*De iniuria, ac macula illata
bono nomini.*

Fama duabus potissimum vijs
impeti solet: vnâ quidem cum
verum crimen è latebris eruitur, &
in lucem solemq̃ue profertur: al-
terâ cum etiam falsum affingitur,
& inuritur nota bono nomini, tam
in hoc quam in illo suum est sce-
lus. Vriam ferro, mortiq̃; obuium
dederat Dauid, à venere in vulnus,
cædemq̃ue præceps: latebat Israe-
lem illud regis facinus, cum illud
tumultuati plebecule aperuit Ioab:
veritus ne militaris turma Vriæ ca-
su concitata in se inuidiam, ma-
numq̃ue retorqueret; tum enim

Q 4

regias

248 DE FORTITVDINE
regias litteras reserauit, & in aper-
tum extulit, quod malè tectum e-
rat scelus. Ea iniuria regio capiti il-
lata adeo perculit etiã mitissimum
Dauidis animum, vt iam è corpore
abituriens Salomoni filio suo præ-
ceperit, vt è medio tolleretur Ioab.
Hæ morientis fuere voces.

*L. 3. Reg.
2. v. 5. &
6.* Tu nosti quæ fecerit mihi Ioab fi-
lius Saruie: non deduces canitiem
eius pacificè ad inferos.

Hæc inter vltima præcepta, &
testamèti tabulas: Sed quî, inquit,
in Dauidem peccauit Ioab? Res-
pondet Rabbi Salomon apud Ly-
ranum, per hoc intelligitur malum,
quod fecit Ioab contra personam
Dauid, ostendēdo alijs litteras, quas
sibi secretè miserat Dauid de mor-
te Vrie. Ita nimirum regia noxa è
tenebris per nefas eruta, ipsâ Ioabi
morte

morte fuit expianda; quia vt discretè S. Chryfologus.

Deuoti militis est regis sui tacere fugam, referre constantiam; virtutes loqui, timores filere: prædicare victorias, aperire fortia, infirma reticere.

Quod si ingens piaculum illud, delictum re etiam ipsâ patratum, sed tamen latens prodidisse: quanto maius erit virum honestum, & sui nominis amâtem culpâ aliquâ grauiore, falsâq; notasse: certè tantum erit, vt qui illud admiserit, cõtra omnia Dei præcepta dicatur incurrisse, quia contra caritatem, in quâ est legis plenitudo.

Et fanè iactura boni nominis, natusque ex eâ doloris sensus tantus est, vt multi etiam ad laqueum Homil. 15. in Matth. conuolarint fame opprobria non fe-

Q s rentes;

rentes ; ita disertis verbis, & ore aureo Chrysoſtomus : quod etſi flagitio non careat, liquido tamen oſtendit, quanta apud magnas mentes ſit honoris, ac famæ æſtimatio : in quâ quia hoc quo viuimus æuo, quàm maximè patitur iuſtus, mei muneris erit tanto malo proferre remedium.

Petetur illud à Chriſto, qui poſitus olim in ſignum, cui contradiceretur. Vt in album collimate ſolet ſagittarius, & ſua tela profundius immittere, atque infigere : ſic petulantes, & inſanæ Iudæorum linguæ, ceu maligna, ac venenata iacula Chriſtum impetebant, eiufque nomen in circulis vellicabant : ea porro iacula auſu temerario contorta, validiſque lacertis cuibrata, inſignis patientiæ ſinu, ceu albo excipiebat

cipiebat Seruator optimus, serua-
batque tenacius opportuno in si-
lento.

Christianus es, cui pagella hæc
scribitur, tuum illud nomen lege,
& eo condignam vitam exige; vt-
que tibi medijs in conuitijs non e-
labatur patientia, Saluatorẽ tuum
sedulus intuere.

Si quos olim venenato dente *Numero,*
læferat serpens; vel vno oculorum *c. 12.*
coniectu in serpentem æneum, il-
lico sanabantur: miraculo illud,
Diuinæq; potentiaẽ ascribi debuit;
hoc quod subijciam, amor, ac ca-
ritati.

Inuidus vnus aliquis in nomen,
famamque tuam vnguem immi-
sit, & si voles, etiam dentem: læsus
es, & quasi multo vulnere faucius:
agedum oculos, & animum in cru-
cem

cem erige: & non tã à flagris, quàm
à calumnijs lacerum Christum su-
spice; & derepente seu doloris, seu
amoris prodigio omne venenum
expues: si enim de serpente æneo

Serm. 6. dixit Ambrosius. *Bonus serpens,*

in ps. 118. *qui de ore suo remedia, non venena*

fundebat! si, inquam, bonus ille
serpens: longè quàm optimus Sal-

uator, qui de ore suo medelam ef-

fundit, & gratiam; gratiam dico

singularis patientiæ, & æquitatis in

tolerandis fortiter iniurijs: vt enim

magnificè Tertullianus: *ubi Deus,*

Lib. de *ubi Iesus, ibidem & alumna eius pa-*

6, 15. *tientia.*

Testem vnum è multis produ-

cam, is crit è Dominicanâ familiâ

vir Apostolicus S. Petrus Martyr.

Ei (quæ superum, Dei que fuit in-

dulgentia) sæpius humanâ specie

se se visendas exhibebant beatę mē-
tes, Virgines inclytæ: Agnes, Ca-
tharina, Cœcilia: cum forte eas ad-
uertit religiosus vnus aliquis, & in
vrum sanctum seu errore, seu zelo
acrius exarsit: quasi virgines in clau-
stra, in intima cubiculi penetralia,
contra religiosæ vitæ morem, &
leges admisset. Illius culpæ quasi
iam reo dies indicitur, accusatur,
damnatur, & domestico carcere
mulctatur. Benignioris cæli fauo-
rem, & gratiam celat ipse demissio-
nis amans, & patientiæ studiosus
in paucis; sed cum longius iret pœ-
na; nec in lucem veniret innocen-
centia, die quadam seu doloris, seu
amoris æstu euietus animus: blan-
dè, pièque cum Crucifixo queri
cœpit, & arguere longas in illo
squallore moras, quas inter sæpius
audita

audita

auditæ illæ voces : *Domine quid feci? quid uerè commerui?* cui Christus ex ipsâ Crucis imagine hæc reddidit : *Et ego Petre quid feci?* cerne pedes , & manus affixas infamili-gno; cerne hirsutum, ac cruentum à spinis caput; cerne hians, & apertum à ferro latus; cerne sparsa toto corpore vulnera; & quod ijs acerbius fuit, audi in ipso mortis aditu, extremâque luctâ, iactas in me calūnias, & scommata: *Et ego prohibe Petre quid feci?* ægrè pateris intra domesticos parietes, & religiosa claustra, de tuo nomine, famâque aliquid decedere, & ego passus sum eam lacerari in Caluarie vertice, in oculis numerosæ multitudinis, in conspectu solis huius; & ut hoc paterer ipse *quid feci?*

Ea vox ita pupugit animum,
tan-

Ribad.
 in eius
 vitâ.

tantoq; rubore suffudit, vt de que-
relis cogitasset nunquam, etsi totus
in eum facto impete iniuriosus
ruisset orbis: Tu idem cogita, &
meditare, & nulla tibi grauis appel-
let iniuria.

Sed & alterum si voles apud te
sedulus expende: quis ille qui te
maledictis appetit; cuius farinae sit
homuncio, cuius vitæ, quàm pro-
fligatæ. *Malè de te loquuntur ho-*

De re-
medijs
Fortui-
torum,

mines, inquebat Seneca, sed mali.
Moueret si de me M. Cato, si Lælius
sapiens, si alter Cato; si duo Scipio-
nes ista loquerentur. Nunc malis di-
splacere, laudari est. Non potest vl-
lam auctoritatem habere sententia,
vbi, qui damnandus est, damnat.

Malè de te loquuntur. Moueret si
iudicio hoc facerent. Nunc morbo
faciunt. Malè de te loquuntur, bene
nesciunt

256 DE FORTITVDINE
nesciunt loqui: faciunt non quod me-
reor, sed quod solent. Quibusdam e-
nim canibus sic innatum est, ut non
pro feritate, sed pro consuetudine la-
trent.

Maledicum cum cane Philoso-
phus componit: quod ut hic, ita &
ille vano, & irrito latratu auras fe-
riat.

Sit tibi in oculis sonipes, cuius
(ut bellè Poëta,)

*Quadrupet ante putrè sonitu qua-
tit vngula campum.*

Eum de viâ petat, allatret, sequa-
tur, & vrgeat de casâ rusticâ malè
laxatus canis: an ille pedem sistet?
an cursum intermitteret? an vngula
feriet? ne hoc quidem, nisi in eum
dum forte humo tollitur, sese te-
merè ingerat canis: nimirum cani-
nas iras, latratuque despicit, cursu

Martique

martique progenitum animal, ne-
scitque irasci, atque efferuescere, nisi
cum arma, cædesque nuntiarit tu-
bæ clangor, tum iubas erigit, sese in
hostem armat, & in acies effundit
præcipitem.

Sic generosus Christiani homi-
nis animus verba maledica, ceu ca-
num latratus contemnit, & libero
pede cœptum virtutis cursum per-
sequitur; nec oculo dignatur etiam
conuitijs insequentem.

---

§. 2.

*Pia meditatio cum acrius animum
extimulabunt iniuriæ.*

VIr olim Religiosus in paucis
cum aures, animumque pul-
sarent petulantes linguæ, verbo-
rumque iacula, seipse cum cane
domestico componere solitus.

R

Est

Est hic genius blandi canis, quamquam ab hero, domesticisque cedatur, atque insigniter vapulet, non ideo tamen eos allatrare, nedum mordere nititur, sed potius demisso capite, abiectaque caudâ, verbera patiens tolerat, & fustem excipit. vbi autem ita malè habitus fuerit, si herus vel verbulo proritet, vel oculo, nutuue blandiri plusculum videatur, illico immemor illarum prius iniuriarum primum timidus, ac reuerens ad genua vocatis adrepit, tum etiam accurrit, aduolatque alacrius.

Ex hoc genio bruti animantis præclarum sibi patientiæ documentum assumpsit olim Religiosus frater, de quo S. Dorotheus. Erat, inquit, in Cœnobio nostro frater, antequam ego inde digrederer, quem

nunquam videbam, vel turbatum, vel afflicto in aliquo: è contra aspiciebam plurimos ex fratribus illi verbis asperis molestos, ac graues, quæ omnia animo æquissimo ferebat, & patientissimo. Mirabar, fateor, excellentiam patientiæ eius, optabamq; ex eo audire, quo modo sibi eam virtutem parasset. Cum igitur illum aliquando obuium habuissem, datâ pace, orare cœpi, ne me celaret, quid nudiustertius cogitaret, cum à multis plurimis afficeretur iniurijs, & quomodo tantum pati posset, & ferre. Respondit ille mihi simpliciter nulla circuitione, & recusatione. Ego me sic habeo ad illas iniurias, & ita eas perfero, vt ab hominibus blandi canes.

Hactenus S. Dorotheus simpli-

R 2

ci

ci quidem, sed piâ eloquentiâ; qua
 multorû huius æui impatientiam
 vellicat, ac pungit; vtpote qui simi-
 les sunt non domestico, sed siluestri
 cani, qui non nocentes tantum, sed
 & innoxios venenatâ linguâ, ceu
 latratu petunt, & calumnijs inie-
 ctis, ceu dente lacerant: longè alie-
 ni ab illo fratre, qui auditis iniurijs
 quantumuis enormibus, nec loqui
 doctus, nedum carpere, & iniurias
 iniurijs compensare.

CAPVT III.

§. I.

*De iniuriâ quæ corpus malè afficit.
 ac hædit.*

Bene censuit, bene scripsit olim
 Seneca. *Proprium est magni-
 tudinis veræ non se sentire percipi*

sum. Sic immanis fera ad latratum canum lenta respexit: sic irritus ingenti scopulo fluctus assultat. Qui non irascitur, inconcussus iniuriâ perstitit; qui irascitur, motus est.

L. de I.
râ. c. 25.

Hæc ubi dixit altiore stylo, tum è lycaeo, tum è foro exempla producit eorum qui inflictam corpori iniuriam æquâ mente tulerunt; & primùm quidem Diogenis, Philosophi Stoici; cui de irâ cum maximè differenti, adolescens proteruus inspuit. Tulit hoc leniter, & sapienter. Non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

Ibidem.

Alia eiusdem notæ iniuria illata & alteri; cui cum causam agenti in frontem mediam quantum poterat attractâ pingui salivâ inspuit. Lentulus ille factiosus, & impotens, absterfit faciem, & affirmabo, R. 3 inquit,

Ibidem.

*inquit, omnibus Lentule falli eos, quos
te negant os habere.*

Non absimilis patientiæ documenta dedisse legitur Socrates, qui calce, à quodam percussus in publico, monitusque vt hominem repercuteret. *An, inquit, si a fortiori mihi calcem impegisset, cum repercuterem?*

Hos illi animos hausere è scholæ, foriç; disciplinâ, in quâ melioris sapientiæ placita fusius explicabantur: à quibus habet etiam Christianus, vnde petat opportuna morum documenta, stomachique restuantis remedia: quanquam quid ad profanos illos Lectorem euocet quid ad Diogenis, Socratisque læcæum appello? potior erit scholæ Christi; singularis, ac diuinæ patientiæ gymnasium: in quo laureat

pro

processerunt, ij omnes, quos terra verè Christianos tulit, & cælum amavit: didicerunt illi à Christo, & iniurias equo animo pati, & ijs, qui etiam per summum nefas intulerint, condonare; quo in genere habes illustre exemplum in Ludouico XII. Rege Christianissimo; qui cum esset Aureliæ Dux, sub Carolo Octauo grauia perpeffus, etiam vincula, & carceres, cū ad sceptrum elatus est, summamque potentissimi regni dignitatem, in eâ veluti speculâ constitutus posteris omnibus ostendit, verè regium, verè Christianum esse iniurias & remittere, & obliuisci.

Vix sceptro donatus erat, regiâque potentiâ, cum ei nescio quis parasitus in aurem insusurrauit illud, iam tempus agi rem; iam in

R 4 mani-

264 DE FORTITVDINE
manibus esse hostes, quos deprimere, imò & opprimere posset vel vno nutu regiae Majestatis. Hæc ille boni Regis malus aulicus: cuius impetum, irasque præcoces, ut runderet Rex Christianissimus, adiecit illud dignum cedro. Nequaquam ad Franciæ Regem spectare, iniurias Ducis Aurelianensis vicilici: quibus apertè insinuauit se cum purpurâ regios animos, id est, iniuriarum penitus immemores induisse; quod ut nō verbis tantum, sed & re etiam ipsâ proderet: sibi in chartâ offerri voluit probè scriptam suorū olim hostium seriem, ac nomina, quæ ipse regio calamo cruce signauit. Vbi ex aulâ (è quâ facile quiduis effluit) in vulgus omne cessit ea rerum gestarum fama, vbi notata cruce tot nomina

in

in oculos venire, tum simul venit
 in animum opinio, metusque eos
 omnes, quos Rex ita designasset, in
 malam crucem euocari: hinc (vt
 semper malè credula, timidaque est
 conscientia culpæ, scelerisque rea)
 modo hi, modo illi fugam capeſſe-
 re, regnoque citatis equis excede-
 re; adeò post equitem sedet atra cu-
 ra, quam vt eximeret Rex pius: pri-
 mùm mirari cœpit præcipitè suo-
 rum fugam, dein etiam monere vt
 pedè in regno sisterent, timorem-
 que malè conceptum deponerent;
 inde petendam esse spem salutis,
 vnde ipsi desperationem induerāt.
 Sic enim regiâ mente, voceque.
 Ego quidem, cum ad meorum o-
 lim inimicorum nomina crucem
 adieci, in eâ mihi recolendam pu-
 tauî, quâ orbi alias perituro lectio-
 nem

Caussin
 tom. 4.

R 5

nem

nē fecit Seruator optimus, & quidem è ligno, ceu cathedrâ altiore magnus omnino magister: docuit ille & voce, & vulnere parcendum etiam ijs, qui in te quondam iniurij: etsi corpus illi, vitamque per summum nefas impetijissent: dixit enim inter extrema verba, vltimisque spiritus. *Pater ignosce illis, qui nesciunt quid faciunt.*

Hæc verba Seruatoris mei, ceu monita, ceu præcepta in cruce, velut explicatâ, patentique tabellâ, etiamnum lego; & ijs cæli typis obnubilo, imò & oblitero illas mihi quondam iniurias, inimicâque meo capiti nomina.

Et ista quidem in purpurâ, sceptroque Ludouicus, grauissimas alias affectus iniurijs: tu verò pusillus homuncio è puluere, lutoque male

malè fictus, si vel vngue tantum lacereris, vindictam spiras, & vltrices flammaram globos euomis: non sic arduæ mentes, non sic Saluator tuus; cuius verba tibi & oracula, & præcepta: ea paucis excipe ore, calamoque Augustini. *Iudex dixit occide, & tortor occidit, & tu quando dicis, occide inimicum meum, te facis iudicem, & Deum quæris esse tortorem.*

Respondet tibi Deus, non ero prorsus, non ero peccatoris tortor, sed liberator: quia nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat: nam si voluntatem tuam haberem, te prius occiderẽ, antequam inuitatus venires: nonne me blasphemasti? nonne me in tuis malis operibus irritasti? nonne nomen meũ de terrâ delere voluisti? nonne

ne

ne me in præceptis, vel in seruis
meis contempsisti? si tunc te occi-
dissem inimicum, quem modo fa-
ceres amicum? quid ergo malè o-
rando doces me, quod non feci in
te? imò ergo dicit tibi Deus, doceã
te vt imiteris me, in cruce pendens
dixi: *Pater ignosce illis, quia nesciẽ*

August.

Serm. 4.

de S.

Stepha-

no.

quid faciunt; docui hoc milites
meos, docui Martyres, prius esto &
tu Martyr meus, tyro meus aduer-
sus Diabolum, aliter inuictè nullo
modo pugnabis, nisi *pro tuis inimi-*
cis oraueris.

Hæc tibi, hæc Christianis omni-
bus Saluator, quem vtinam si mi-
nus è cruce loquentem, at saltem è
cælo tonantem audires, disceresque,
quæ tibi mens, quodue consilium
in iniurijs esse debeat.

Audiuit certè, probèque didicit
magi-

magistro Seruatore S. Elisabetha
 Hungariæ Regis filia, Deum ipsa ^{In eius}
 orauit olim, imò & exorauit, vt ^{vitâ.}
 quoslibet, qui eam iniuriâ aliquâ
 affecissent, afficeret ipse singulari
 quodam beneficio. Ea indulgentis
 animæ oratio in cælos euasit, supe-
 ros omnes rapuit, insolito miracu-
 lo caritatis; ipsique supremo Nu-
 mini, ita fuit accepta, vt nunquam
 alias gratius orasse se, Diuino ora-
 culo didicerit. Eius quoque senten-
 tiæ, ac genij fuit magnus ille mo-
 rum magister, qui suo discipulo ^{In vitis}
 perfectionis studioso hanc ad eam ^{Patrum}
 viam aperuit; deditq; illud in man-
 datis.

Primum vt toto triennio alio-
 rum onera ferret, deinde vt altero
 triennio etiã condignum pretium
 ijs penderet, à quibus seu conuitio,
 seu

seu iniuriâ quâpiam fuisset laceſſi-
 tus: fecit ille imperata omnino fi-
 deliter: & Athenas ductus cum in
 primo vr̄bis illius ingreſſu, conui-
 tijs petulanter vr̄geretur: ſubridere
 cœpit; & amicè blandiri: vt riſum,
 & blanditias aduertit conuitiator,
 tantâ rei nouitate attonitus, odium
 & ſcommata in amorem, & admi-
 rationem vertit, ex eoq; amicè que-
 ſiuit, cur à ſe impetitus, & ſannis ex-
 ploſus rideret, cui diſcipulus: *non
 rideã*, inquit, *qui tribus annis mer-
 cedem ſolui iis, qui me maledictis o-
 nerarunt, & hodie gratis id abs te
 patior*; Attonito ſimilis Athenien-
 ſis: ingreſſere, inquit, vr̄bem, dignus
 es cœtu ſapientum. Nimirum eam
 ſapientiam, nunquam quantumuis
 doctæ viderant Athenæ: debuit il-
 la peti ex eremo, piaque ſolitudi-
 ne;

ne; vti & hæc cuius meminit Ab-
bas Pimenius in vitis Patrum.

Lib. 5.
c. 16.

Erat inter Monachos illius ævi
insignis patientiæ vir, cui nomen
Decimus: is post conuitia, etiam a-
lapâ cæsus à Philosopho, mox aliã
maxillam ei præbuit: quod vt vi-
dit ille, captus altiore Philosophiã,
& potenti tantæ virtutis illecebrã,
ad eius genua accidens exclamauit.
*Verè Monachus es, addiderim & e-
go, verè Christianus, quem esse te
velim, amice Lector, non nomine
tantum, sed & re etiam ipsã: eris
autem si vel in hoc vno bonus
Christi fueris æmulator.*

§. 2.

§. 2.

*Exempla singularis patientia in
iniuriâ corpori illatâ.*

Plin. l.

11. c. 37.

Scitè pronuntiauit Philosophus vnus aliquis, vt speculum oculus est artis, ita oculus speculum est naturæ: quod adeo homini est curæ, vt nihil magis, ideoque si afficiatur malè, si læditur, si eruat, necesse est totum hominem pessimè affici, lædi, ac propè perire. Ex quo id primum confici velim magnæ esse patientiæ oculorum iacturam æquo animo ferre; maioris autem etiam grato, quod illustri exemplo probat Petrus Damianus S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis.

Producit ille in theatrum hominem, cui nescio quis sicarius summa feritate vtrumq; oculum erue-

rat,

rat, damnaratque miserabili cœcitate, à quâ in Monasterium sese recepit, vt qua liceret, & sibi vacaret, atque etiam alijs pluribus officijs Christianæ caritatis, quantum scilicet pateretur oculorum, & lucis, ac solis huius aspectabilis orbitas.

Contigit autem non ita multo post; vt ille ipse sicarius graui, ac diuturno oppressus morbo in Monasterium deferretur, eo quippe hominem redegerat egestas, & miseranda morbi vis, atque impotentia, à qua dum in lectulo iacens deportatur, secum ipse cogitare cœpit, non dico quibus oculis, sed quo animo eum ferret, quo irarum æstu, quo impete iustæ vltionis ille ipse, quem suo vitio, atque immanitate cœcum fecerat. Nimirum expectabat omnino, verebaturque;

S

turque;

turq; ne in frontē, in oculos inuolaret, pœnâq; damnaret talionis. Et certē eam expetebāt per summum scelus erepti oculi, & gratissima lucis huius vsura crudeli facinore sublata. Secus tamen accidit; stupendo profecto Christianæ caritatis prodigio. Vbi enim hostem suum adesse sensit cœcus ille noster, vt inter egrorum iaceret agmina prope ab omnibus depositus, rogauit impensissimè Cœnobij Præsidentem, vt sibi liceret ei quale posset obsequium deferre; nihil eo sibi gratius. Hic primum herere, ac mirari Præsides, deinde mirum quantum extollere ex inuicem viri caritatem, denique & ei benignius annuere. Hic voti sui compos cœcus noster se se prope alijs omnibus expedire, vt huic vni vacaret quam maximè, seque

sequē totum impenderet; & certē omnes omnino corporis partes impendit: (si modo oculos excipias) si enim pro ægro curando huc illucque discurrendum erat, ibat ille, redibatque sedulus; si ministrandum, si potus, si cibus porrigendus, & hunc, & illum porrigebat officiosa manus, & longē magis officiosus animus ad spectantium stuporem, & tantæ pietatis miraculum. Nimirum illi cœcomens erat bene oculata, & perspicax animus, cui lucem altioremaididerat omnimoda iniuriarum obliuio, longaque patientia: quam etiam in simili casu, dissimili tamen fortunâ suspexit, & amauit Bohemia.

Mortuo Boleslao tertio sceptrū tenuit Hiaromirius multū ab exteris,

teris, domesticisq̄ue exagitatus, maximè vero ab Vdalrico fratre, què tamen ipse per summã indulgentiam etiam Regni consortem admiserat. Verum vt insolens, & indomita semper ambitio, Vdalricus Hiaromirium dominationis amplissimæ socium nõ tulit, sed etiam per summum nefas oculis orbatum, Regnoq̄; exutum in ordinem redegit; vt sceptrum regeret ipse solus: & vero rexit aliquamdiu, nec omnino infœliciter, tandemq̄; & regno, & fatis cessit, relicto etiam tũ Hiaromirio superstite: qui quo in fratrem esset animo, qua pietate, qua iniuriarum obliuione fatis ostendit: Nullum certe habuit Bohemia spectaculum illustrius Hiaromirij in fratrem emortuum caritate. Stetit enim hic exoculatus ad

Julius
Solimanus
in
elogijs
Reg.
Bohem.

fratris cadauer, manu inque in illud cum extendisset. Sine, inquit, Vdalrice vltimum te tangam, quem videre non possum. Nunquã grauior oculorum iactura mihi visa est, quam hodie. Tuum funus exequor sine lacrymis. Quanquam, qui per oculos nequit erumpere, grauius cor premit dolor: carior mihi oculis fuisti, dum oculos habui, postquam voluisti me oculis carere, corde cariorẽ habere cœpi. Tuum imperium oculos mihi eripuit, corde me sponte meã priuauit, volui esse tuum, ac æternum hoc volo. Post hæc in extincti fratris amplexum corruit, attonitis eo amoris spectaculo, ac propè miraculo cœteris. Et iure sane meritissimo, quo enim humana ingenia studiosius ambire solent imperia, eo impotentius

278 DE FORTITVDINE
potentius ab ijs seu dolo, seu etiam
vi detrudi se patiuntur.

Spectasti, beneuole Lector, quid
in purpurâ, sceproque potuerit in-
signis quædam iniuriarum toleran-
tia, attende quid in infulâ, pedoque
pastorali.

Venustanus Toscaniæ guberna-
tor, sub Imperatore Maximiano,
homo ad omnem immanitatem
natus, S. Sabino Episcopo ambas
manus iusserat amputari, duosque
eius Diaconos Exuperantium, &
Marcellum è medio per extrema
supplicia tolli, cum ecce Deus qui
sceleri puniendo semper inuigilat,
impio Præsidi acerrimum oculis
malum immittit, foedamque luem
à quâ illi extingui penitus, ac perire.
Eâ doctus, victusque tyrannus
ad Sanctum Episcopum, velut ad
asylum

asylum recurrit, ut tanto malo re-
 medium faciat. Annuit pius Præsul
 Sabinus, nec iam manus, sed trun-
 ca brachia, & adhuc recenti cruore
 manantia in cælum tollit, Deum-
 que orat, atque exorat, suisque pre-
 cibus Venustano oculos reddit, a-
 missamque lucis huius vsuram, nec
 eam tantum, sed & à superis fidem
 ei impetrat, ceu bonæ mentis ocu-
 lum. Ita viri sancti non solum æ-
 quâ mente illatas corpori iniurias
 tolerare norunt, sed & malefacta
 benefactis compensare, exemplo
 scilicet Seruatoris, qui, ut ait Diuus
 Ambrosius, *Cum posset ulscisci, ma-*
luit immolari, cum fulmina de cæ-
 lo, superisque sedibus deuocare, &
 in scelerata capita iacere, maluit il-
 lud emittere in pacatiores auras, æ-
 ternique Patris aures. *Pater dimitte*

Sur. 30.
 Decēb.
 Baron.
 anno.
 Christi.
 301.

1. Ep. 2.

S 4

illis,

280 DE FORTITVDINE
illis, quia nesciunt quid faciunt. O
verbum magnæ dulcedinis, magni
amoris, & inenarrabilis caritatis:
exclamat D. Ambrosius.

Serm.
de Pas-
sione.

§. 3.

*De iniuria quæ vitam nostram, aut
propinquorum impetit.*

CVM animanti vitâ nihil ferè
carius sit, eam omni ope, ni-
suque tuetur, vbi aduersa vis incur-
rerit: quod si hanc nec eludere pos-
sit, nec frangere: pro summâ habet
iniuriâ ei cedere, & (quod longè
carissimum est) spiritum dare, ac-
que per nefas effundere. Et quia in
eo impetitur, summeque læditur
ius, quod cuique relictum est ad
vitam omni ratione, modoque con-
seruandam: fit vt eam quoque in-
iuriâ remittere, eximię cuiusdam,
ac

ac singularis sit caritatis, quæ non tantum elucet vbi proprium iugulum petitur: verum etiam vbi eorum quos nobis natura, sanguisq; iunxit, & eo quidem vehementius, quo vinculum illud fuerit arctius, maiorq; necessitudo; qualis est filij ad parentem: ea quippe tanta habetur, vt qui parenti filium sustulerit; vnaque etiam parentem sustulisse videatur; nec immerito, quia, vt ait Philosophus; filius aliquid est parentis, & delibata quædam, imò & detracta eius portio: vnde fit vt sicuti filio vim inferre, summæ in parentem sit iniuriæ: ita eam remittere incredibilis cuiusdã, miræque caritatis: quo in genere tibi beneuole Lector, illustre exemplum dabo, & quidem in fœminâ, in matre, quæ in donandâ

S 5   illâ

282 DE FORTITVDINE
illâ iniuriâ & sexu, & seipsâ quodammodo superior euasit.

Ioânes
Oforius
Con in
fer. 6.
post Ci-
neres.

Vidua erat, cui vnicus filius, a deo que in oculis, & amoribus, vtpote spes vna sui generis, familie columen, baculus senectutis, verbo que vt absoluiam, bonæ matris corculum, ac delicia. Ei ad insignes naturæ dotes, ingenij vim, ac solertiam, formæ quoque decor, & elegantia accesserat: imo & auitus sanguis, maiorum imagines, ac stemmata, indeque apud suos partum nomen atque æstimatio. Verum vt is esset, è medio per summum scelus, sustulit nescio quis terræ filius, & sese ab illo facinore abscondit, ne tantum nefas aut cœlum aspiceret, aut quisquis obuius esset mortalium. Patrati sceleris rumor, primum ad matris aures appellit, dein

dein in oculos venit ipsum quoq;
 exanime filij cadauer. Expectari hic
 potuit, imo & debuit ingens qui-
 dam naturæ sensus, lacrymæ, que-
 stus, lamenta, & foeminei eiulatus:
 nec illi modo, sed & querele graues,
 iræ, iusta indignatio, & vindictæ
 appetentia: quæ ab æquo Iudice
 expectari debuit, imo vrgeri, atque
 extorqueri: nihil tamen horum in
 matre visum: dedit illa plusculum
 naturæ, iustoque dolori, quod reli-
 quum fuit, caritati, & Christianæ
 indulgentiæ: cum enim subintel-
 lexisset sicarium illū, ac filijcidam
 à prætore ad vincula, ad mortem
 queri; hoc apud semetipsam consi-
 lium iniit ab amore, ac miseratione
 quesitum: equum filij exanimis
 illico submitit, bursamque multo
 auro grauem, candidè monens, at-
 que

que opportunè, vt sibi, ac salutis suæ fugâ consuleret, præsentique periculo eriperet. Hoc pietatis, hoc matris facinus fuit, quod ibit in posteros, & sæcula : imò in cælos ipsos ex tunc euasit, & pro filio, qui in ignibus expiatorijs erat, Deum exorauit : eo quippe loci, ac temporis conclaue suum ingressa pia mater, Deo ter optimo, ter maximo suppliciter accidit, & pro filij salute non sine magno pietatis æstu, & lacrymarum imbre instare cœpit : nec oranti cælum defuit, & benigna Dei miseratio, mox enim in carissimæ parentis cōspectum datus est filius clarâ circumfusus luce, sicque matrem affatus.

Est quod tibi, Domina mater, gratias habeam immortales, ex vero enim mihi duplici nomine mater

ter es, tum quia terris olim me genuisti, tum quia modo etiam cælis: dum enim inimico, & tuo, & meo veniam dedisti, mihi cælum aperuisti, quod ad annos quamplurimos occlusum erat, erant illi in penis, & ignibus exigendi, modo in gloriâ, ac beatitate; gaude igitur mater, & virtute tua, & bono meo. Vix hæc ediderat, cum in amantissimæ parentis conspectu sublimis in cælum abire visus. Tantum apud superos potuit indulgentia, atque iniuriarum remissio.

§. 4.

Afferuntur ex Senecâ nonnullæ similitudines quæ solatio sint, cum viderimus viros bonos pro virtute, Deoque pati.

CVM videris bonos viros, acceptosque Deo laborare, sudare, Libro. Quare bonis viris mala accidat.

dare, per arduum ascendere; cogita illos veluti filios disciplinâ tristiori contineri, nimirum patrium habet Deus aduersus bonos animâ, & illos fortius amat, ideoque hic etiam, cælo teste, operibus, inquit, doloribus, ac damnis exagitantur, vt verum colligant robur, languet per inertiam saginata, nec laborant tantum, sed mole, & ipso sui onere deficiunt.

Filius
est.

Cogita Athletas esse, his primæ virium cura est, cum fortissimis quibusq; configere, & exigere ab his per quos certamini præparantur, vt totis contra ipsos viribus vrantur, cedi se, vexarique patiuntur. Etsi non inueniunt singulos pares, pluribus simul obijciuntur, & hoc eo tantum vt exerceatur virtus, que sine aduersario marcet. Idem profecto

Athleta

ordi
vici
alac
eliv
alam
abloss

fecto viris bonis est faciendum, nec dura, nec difficilia reformidare debent, neque si accidant, de fato queri, sed potius boni consulere, & in bonum vertere: multum enim interest non quid facias, sed quem admodum.

Expende si lubet, & alterum mi- ^{Miles.}
 litem esse, quisquis est bonus, proinde non aliter gaudere debet aduersis rebus, quam fortes milites bellis. Militares viri gloriantur vulneribus, læti fluentem meliori casu sanguinem ostentant, nec amant integri reuerti ex acie, sed faucij. Ita viri probi virtus, quia periculi est auida, gaudet sibi præberi materiam aliquid animosè, fortiterq; faciendi: quia vt gubernator in tempestate, in acie miles intelligitur, sic ille in aduersis: de quo dicamus &
 istud,

istud, non militem tantum, sed & ducem esse, ac sicut in castris periculosa fortissimis imperantur: sic & bonis eadem ab imperatore Deo imponuntur: proindeque quemadmodum in acie nemo eorum qui exeunt, & hostium aut insidijs, aut aperto marti obijciuntur, Imperatori dicet: *malè de me meruit, sed bene iudicauit*; sic dicet & iustus omnis qui à cælo iubetur pati: *bene de me meruit, bene iudicauit. Dignus visus sum Deo, in quo scilicet experiretur quantum humana natura posset pati.*

Quod si à militiâ abire velis, pedemque tollere à Martio puluere, dic age virum bonum Dei discipulum esse, in quo proinde eam sequatur rationem, quam in discipulis præceptores; qui plus operæ

Disci-
pulus.

buli

ab

ab his exigunt, in quibus certior spes est; quia labor optimos citat. Sic altioris disciplinæ arbiter Deus, durè generosos spiritus tentat, quia nunquã virtutis molle documentum est. Ideoque si nos in eâ palæstrâ verberat, & lacerat fortuna, patiamur. Non est sæuitia, certamen est: in quo præbendi fortunæ sumus, vt contra ipsam ab ipsâ duremur.

Quod si à comparatione, quæ ab animatis petitur, ad ea gradum facere velis, quæ sensus, & animæ sunt expertia, & in ijs viri fortis, ac iusti symbolum aliquod agnosces.

Spectasti aliquando non sine magno voluptatis sensu, blandâq; oculorum illecebrâ proceram arborem in edito sitam: non est illa Arbor. solida, nec fortis, nisi in eam ventus

T incur-

incurfarit, ipsa enim vexatione cōstringitur, & radices figit: fragiles sunt, quæ in apricâ valle creuerunt.

Est homo Philosopho iudice arbor inuersa, est iustus velut arbor alta, plantata in vertice prærupti montis: vt esse possit interritus, necessum est vt multum inter formidolosa versetur, & æquo animo ferat, quæ non sint mala, nisi malè sustinenti; non esse autem omnino mala probat illa similitudo, quæ à palea & auro duci consuevit.

Aurum.

Malus palea, bonus aurum est, ignis tribulatio: illa ab igne patitur, abit in cineres, & naturam mutat; hoc à flammâ purius euadit, & adulterinam materiam exuit. Ita iustus omnis quæ alias vitio fuissent, à vexatione deponit; quia vt ignis aurum probat, sic miseria viros fortes,

tes, à quâ tamen ne miseros putes
illud tibi persuade, Deum huius v-
niuersi Dominum, atque archite-
ctorem cum hominibus fecisse,
quod cum lignis, aut parietibus
plerumque artifices nostri. Hi vt
oculis illudant improbè parietes
habent extrinsecus cultos, intrinse-
cus autem sordidos: ligna, & tra-
bes ostentant extrinsecus ornatas,
ac splendidas, intus autem exesas,
& cariem, vitiumque passas.

Sic Deus improbis bona falsa
circumdat, & animos inanes velut
longo, fallaciq; somnio ludit. Au-
ro illos argento, & ebore ornat: in-
tus boni nihil est. Isti quos pro fœ-
licibus aspiciunt nimium creduli
mortales, si non quâ occurrunt,
sed qua latent videantur, miseri sunt,
sordidi, turpes, ad similitudinem

T 2

parie-

292 DE FORTITVDINE
parietum suorum extrinsecus culti.
Non est illa solida, & sincera fœli-
citas: crusta est, & quidem tenuis.
Dum illis licet stare, nitent, & im-
ponunt, cum autem aliquid inci-
derit, quod disturbet, ac detegat,
tunc apparet quantum altæ, ac ve-
ræ fœditatis alienus splendor ab-
sconderit. Non sic cum probis agi
voluit rerū omnium author Deus.
Omnia mala ab illis remouit, sce-
lera, & flagitia, & cogitationes im-
probas, & auida consilia, & libidi-
nem cœcam: bona vero certa de-
dit, & mansura. Quæ scilicet hone-
statis, quæ virtutis sunt. Non ful-
gēt illi extrinsecus, bona sua intrin-
secus obuersa habent; & iure sane
meritissimo, altus enim animus,
cælo, Deo quæ natus exteriora con-
temnit, spectaculo sui lætus, vt
qui intus omne posuit bonum.

Hoc si assequaris, mi Lector, si tuâ te virtute semper inuoluas, nullus vnquam euoluet, nedum euer- tet casus.

§. 5.

Nonnulla subsidia ad patientem qua- rumuis iniuriarum possessionem.

IN ijs, quæ nos circumueniunt, vrgentq; malis, plerumque plus damus opinioni, quã veritati: quod in conuitijs, atque iniurijs maxime euenire solet: in his sæpe plus opi- nione premimur, quàm vero dâno.

Plura sunt, inquit Seneca, quæ Ep. 13. nos terrent, quam quæ premant, & sæpius opinione, quam re laboramus. Cito accedimus opinioni. Non coar- guimus illa, quæ nos in metum ad- ducunt, nec excutimus, sed trepida- mus. Nescio quomodo magis vana

T 3

per-

perturbant. Vera enim modū suū habent. Hęc Seneca, cuius pronunciatum maximè verum est in iniurijs, quæ bonam famā impetunt.

In eam hostis tuus incurrit verbulo, & linguâ petulante, credis ab eâ multum tibi inferri damni: opinaris sinistram de te alijs ingentem opinionem: & tamen ex vero calumnijs illis, quæ in te iactantur, magis vapulant inanes auræ, quam aures mortaliū: quia plerumque illis nulla habetur fides: ideoque tollendus etiam metus, qui in te ex ijs suboritur; quia, vt pulchrè Seneca. *Nulli tam perniciosi, tam irrevocabiles, quàm lymphatici metus sunt. Cæteri enim sine ratione, hi sine mente sunt, & ij quandoque & sapientius sunt, qui è conuitijs malè fufis in nobis enasci solent.*

Verūm

Verum concedamus illud; ab illis verum damnum importari, & lacerari apud alios famam nostram; quantum istud est malum? tantum, quantum à nebulâ soli obiectâ.

Solis vis, & lux integra est, etiã inter opposita; & quamvis aliquid interiaceat, quod nos prohibeat eius aspectu, tamen in opere est, cursu suo fertur. Quoties inter nebula luxit, nõ est sereno minor, nec tardior quidem quoniam multum interest, utrum aliquid obstet tantum, an impediatur. Eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt, non est minor, sed minus fulget. Nobis forsitan non æquè apparet, ac nitet; sibi eadem est, & more solis obscuri, in occulto vim suam exercet. Hoc itaque aduersus virtutem possunt calamitates, & damna, & iniuria, quod ad-

uersus solem potest nebula. Sicuti ergo si soli sua mens esset, ac intelligentia, non excandesceret, non efferreretur impete quodam, æstuque passionum, ex eo quod aspiceret oppositam sibi, suisque radijs nebula: quia ab illâ nihil omnino sibi decedere sentiret: sed potius alijs, & huic mundo sublunari: Ita fortis, & generosus animus, cum audit sibi, suoque nomini, ac bonæ famæ, cœli soli obtrudi dēsam aliquā calumniæ nubem; ne ferat iniquius, ne exardescat irâ, ne in œrore se conficiat, satis conscius innocentia suæ, ac virtutis, cui sua lux illibata, suus semper est splendor, & idem omnino cursus ad æternitatem.

Quod sum, inquebat olim Nazianzenus, hoc maneo, siue maledictis afficiar, siue laudibus in cœlum ferar.

*ferar. Quantum petram spuma, aut
pinum auræ, tantum me linguæ cir-* Orat.
14. n. 15.
cum fluunt.

A duobus similitudinem petit
inconcussæ mentis. Primum qui-
dem à spumâ, & salivâ æstuantis
oceanî, quæ cum sit auræ, vento-
rumque ludibrium, huc, illucque
iactatur, & si ad petram appellit, il-
lico frangitur, ac dissilit.

Alterum propositæ similitudi-
nis caput est à pino, aliaue arbore
procerâ, quæ cum altis hæreat in-
fixa radicibus tumultuâtes ventos,
& nequicquam frementes Euros
iminota ridet.

Sic iustus omnis, ceu petra in
medio huius vitæ oceano, auras
temnit, & æstus, spumamque, si
forte incurrerit, dispergit, sua sem-
per mole constans: ceu etiam alta

T S pinus,

pinus, quæ ventis concuti potest,
 excuti omnino, aut suâ sede locouē
 moueri non potest; quia aduersus
 hæc omnia suâ semper virtute se
 inuoluit, ac tuetur. Secum enim lo-
 quitur, secum agit, tacitisque cogi-
 tationibus se reuocat ad forum ani-
 mi, proponitque illud ipsum, quod
 olim sibi D. Nazianzenus. In *mir-*

Supra. *rijs quicquam, inquiebat, huiusmo-*
di mecum ipse commentor. Si falsa
obijcit accusator, non me magis
quam eum, qui loquitur, hæc oratio
tangit. Si vera, me ipsum potius
quam eum, qui loquitur, accusabo. A
me enim illa sermonis materia sub-
ministratur, non autem illius sermo
causa est, quod talis sim.

Eodem omnino clypeo se regit
 Simplicius aduersus emissâ verbo-
 rum iacula; neque vero, inquit, rem
 grauem

graue[m] esse contumeliam inde constat. Aut enim verum est crimen, aut In En-
chi. c.
37. falsum: si verum cur molestè ferimus Veritatem? cur facere non piget, audire piget? si falsum, ille, qui mentitur læditur.

Iisdem etiam rationibus se ipsum, suosque asseclas erexit Seneca.

Ad contumelias, inquit, despicendas, non sapienti opus est viro, sed tantum conspicienti, qui sibi possit dicere. Vtrum merito ista mihi accidunt, an immerito? si merito non est contumelia, Iudicium est. Si immerito, illi, qui iniuriam facit, erubescendum.

Hæc eleganter, & neruosè Seneca, in libro ad Serenum, quod in sapientem non cadit iniuria, è quo tibi pauca reddam, beneuole Lector, atque ex eius scriptis velut areolis
floscu-

302 DE FORTITVDINE
flosculos legam, & apis matina
more, modoque mella libabo.

§. 6.

In Sapientem non cadit iniuria.

SToici virilem ingressi viam,
pronuntiarunt sapientem terris
eripi oportere, & velut in editum
verticem educi, adeoque extra om-
nem teli iactum surgere, & supra
fortunam eminere.

Atque cum fuisse volunt Cato-
nem, qui cum ambitu congressus
multiformi malo, & cum potenti-
ae immensa cupiditate, quam to-
tus orbis in tres diuisus satiare non
poterat, aduersus vitia ciuitatis de-
generantis, & pessum suam molesti-
dentis, stetit solus, & cadentem Rem
publicam, quantum modo vna
manu retrahi poterat, retinuit, do-

donec vel abreptus, vel abstractus
comitem se diu sustentatae ruinae
dedit: simulque extincta sunt, quae
nefas erat diuidi. Neque enim Cato
post libertatem vixit, nec libertas
post Catonem.

Hæc vbi de Catone magnificè
extulit Seneca, tū hanc infert quæ-
stionem. *Huic tu putas iniuriam
fieri à populo potuisse, quod aut præ-
turam illi detraxit, aut togam, quod
sacrum illud caput purgamentis oris
asperfit?*

Vbi hæc contumeliarum gene-
ra iactauit, tum audacter, & liberè
profert aduersus ea tutum omnino
Catonem, tutum sapientem fuisse,
nec vllâ affici, aut iniuriâ, aut con-
tumeliâ potuisse; quod vt euincat,
statuit illud quod extra controuer-
siam est; non defore qui sapientem
laceffat,

laceſſat, qui tentet; non tamen ideo
 qui lædat, qui vulneret: eſt enim
inuulnerabile, non quod feritur, ſed
quod non læditur, atque ex hac notâ
 ſapientem exhibet Seneca; aliâ
 que aliâ ad rem appoſitâ ſimilitu-
 dine.

Vna petitur ab adamante, qui nec
 ſecari, nec cædi, nec teri poteſt, ſed
 incurrentia vltro retundit.

Altera ducitur ab ijs, quæ non
 poſſunt igne conſumi: ſed flam-
 mâ circumfuſâ rigorem ſuum, ha-
 bitumque conſeruant.

Alia à ſcopulis, qui in altum pro-
 iecti, mare frangunt, nec vlla ſæui-
 tiæ veſtigia tot verberati ſæculis o-
 ſtentant.

Poſtrema à cælo, & ſole, qui tan-
 to interuallo à contactu inferio-
 rû abductus eſt; vt nulla vis noxia
 vſque

vsque ad illum vires suas proferat;
 & quamuis tela, aut neruo, aut tor-
 mentis alijs in altum exprimantur,
 citra cælum tamen flectuntur. Vn-
 de stolidus fuit ille Rex, qui cum
 multitudine telorum diem obscu-
 rasset, credidit aliquam sagittam in
 solem incidere potuisse. Sic & stul-
 tus, & amens erit ille, qui maledico
 ore, ceu sagittâ tangi posse sapien-
 tem credet: citra illum vis omnis,
 impetus omnis deficiet.

Rationes si quæras, eæ aliæ sunt,
 atque aliæ. Vna quidem, quia etsi
 iniuria propositum hoc habeat, ali-
 quem malo afficere, malo tamen
 sapientia non relinquit locum. V-
 num enim malum ei est turpitu-
 do; quæ introire eo, vbi iam virtus,
 honestumque est, non potest.

Altera ratio, cur ad sapientem
 non

non perueniat iniuria, est, quia omnis iniuria diminutio eius est, in quem incurrit. Nec potest aliquis iniuriam accipere sine aliquo detrimento vel dignitatis, vel corporis, vel rerum extra nos positarum. Sapiens autem nihil perdere potest, omnia enim in se reposuit, nihil fortunæ credit: bona sua in solido habet, contentus virtute, quæ fortuitis non indiget.

Ex quibus id conficit Seneca, sapientem nihil perdere, quod perire sensurus sit. Vnius enim in possessione virtutis est, ex quâ depelli nunquam potest: cæteris precario utitur.

Et quia dictum illud audax, ne parum fidei habeat, sponsores dicit Stiliponem Philosophum, quem ego etiam Christianis velim esse pro-

fiteor; teneo, habeo, quidquid me
habui. Non est, quod me victum,
victorem te credas. Vicit fortuna
tua fortunam meam. Caducailla,
& dominum mutantia, vbi sunt
nescio. Quod ad res meas pertinet,
mecum sunt, mecum erunt. Per-
diderunt isti diuites patrimonia, li-
bidinosi amores suos, & magno
pudoris impendio dilecta scorta:
ambitiosi curiam, & forum, & lo-
ca exercendis in publico vitijs de-
stinata: fœneratores perdiderunt
tabellas suas, quibus auaritia falso
læta, diuitias imaginatur. Ego qui-
dem omnia integra, illibataque ha-
beo. Illis eripuit fortuna quod de-
dit, mihi virtutem, quam non de-
dit, nō detraxit: eâ saluâ etiam salua
omnia, quæ mea duco. Hæc ille
Philosophicè, hoc est omnino ve-
rè, & sapienter.

Et hoc primum argumentum quo probat sapiētem lædi non posse: alterum est illi affine atque eiusmodi. Quod validius debet esse quod lædit, eo quod læditur. Non est autem potior nequitia virtute, non potest ergo lædi sapiens; neq; à malis, quia ipse bonus est, adeoq; illis validior; neque à fortunâ, quæ quoties cum virtute congressa est, nunquam par recessit. Quod si fortunę iniurias moderatè fert sapiens, quanto magis hominum potentium, quos scit fortunæ manus esse.

Alterum argumentum, quo cōtendit sapientem effugere iniurias omnes: est quia nescit nec in spe, nec in metu vivere: imo nec in irâ quam excitat iniuriæ species: quod si caret irâ, caret & iniuriâ; etiam

V 2

illâ

308 DE FORTITVDINE
illâ, quæ petitur à dicto, factoue
inhonorifico.

Pusilli homines amant videri,
digito monstrari, & dicier hic est:
amant primas cathedras, & primos
in epulis accubitus: hinc illæ abie-
cti animi querelæ: Ille me hodie
non admisit, cum alios admitteret;
non in medio me loco, sed imo
collocavit. Et hæ sunt voces nau-
seantis animi, in quas fere delicati,
& foelices incidunt; non autem sa-
piens; hic enim à nullo contemni-
tur, quia magnitudinẽ suam nouit,
nulliq; tantum de se licere renun-
tiat sibi, & omnes has, quas, non
miserias animorum, sed molestias
dixerim, non vincit, sed ne sentit
quidem.

Alia sunt, quæ sapiẽtem feriunt,
etiã si non peruertunt, vt dolor

cor-

corporis, amicorum, liberorumq;
 amissio, & patriæ bello flagrantis
 calamitas. Hæc non nego sentire
 sapientem, nec enim lapidis illi du-
 ritiam, ferriue asserimus. Nulla vir-
 tus est, quæ non sentias, perpeti.
 Qui ergo ab eâ iniuria immunis
 sapiens? ideo certè, quia eos qui-
 dem ictus recipit, sed receptos eui-
 cit, sanat, & comprimit. Sed & aliæ
 sunt cogitationes, à quibus ingens
 animi firmitas: habet enim sapiens
 hunc affectum erga omnes, quem
 aduersus ægros suos medicus, quo-
 rum nec obscœna, si remedio egēt,
 contrectare; nec reliquias, & effusa
 intueri dedignatur, nec per furo-
 rem sæuientium excipere conuitia.

Scit sapiens omnes hos, qui to-
 gati, purpuratiq; incedunt, colo-
 ratos, maleq; sanos esse, quos non

aliter videt, quàm ægros intemperantes, itaque ne succenset quidem si quid in morbo petulantius ausi sint: quis enim aut phrenetico medicus irascitur? quis febricitantis maledicta in malam partem accipit? quod si illa ne vnus quidem mortalium, certè neque hæc sapiens.

Aliud, quod pro singulari remedio vult esse Seneca, est, iniuriam illatam ne agnoscere quidem exemplo Catonis, cui cum os percussum esset, non excanduit, nō vindicauit iniuriam; ne remisit quidem, sed factam negauit. Maiore animo nō agnouit, quam ignouisset.

È vulgo vnus aliquis & agnouisset, & quod erat virtutis, forte etiam ignouisset: at nec agnoscit, nec ignoscit Cato: quia nimirum non ita sapiens

sapiens qua populus, sed vt sidera
contrarium mundo iter intendunt,
ita hic aduersus opiniones omniū
vadit.

Denique pro coronide viro sa-
pienti inter iniurias, & cōtumelias
id agendum docet Seneca, quod
militi: memor in prima acie altos
ordines stare, contumelias, & ver-
ba probrosa, & ignominias, & cœ-
tera dehonestamenta velut clamo-
rem hostium ferat; & longinqua
tela, & saxa sine vulnere circa galeas
crepitantia. Iniurias vero vt vulne-
ra, alia armis, alia pectori infixas, nō
deiectus, ne motus quidem gradu
sustineat. Etiam si premeris, & infe-
stâ vi vrgeris, cedere turpe est. Assi-
gnatum à naturâ locū tuere. *Quæ-
ris quis hic sit locus? Viri.*